

GLASOVA Panorama

KRANJ, 9. FEBRUARJA 1963

ŠTEVILKA 6

V tej številki:

TEŽKE VOLITVE

● Britanska laburistična stranka že dvanajst let čaka, da se bo vselila v londonsko vladno palačo. Vendar ji to ne uspeva. V zadnjem desetletju je zgubila štiri volitve.

Po smrti vodje laburistične stranke Hugh Gaitskella, enega največjih političnih razumnikov na otoku, pravijo, da je ta mož bitko izgubil, ni pa izgubil vojne. Zato pričakujejo, da bo novo vodstvo spravilo britanske laburiste zopet na oblast.

Zapisek ob prelomnici britanske labur. stranke berite na drugi strani.

VTISI Z ULIC SVETOVNEGA VELEMESTA VELIKI PARIZ

● Vsak človek si želi enkrat videti Pariz. Kdor ga vidi prvič, se ne more ubraniti, da ga ne bi videl še drugič, desetletje in venomer znova.

Reportažo o vtisih z ulic tega velikega svetovnega mesta začnemo objavljati danes na tretji strani. Avtor opisuje Pariz s številnimi vtisi in opažanji na ulicah, v podzemski železnici in v hotelih.

Berite vrsto reportaž iz Pariza, ki bodo v nadaljevanjih izhajale.

POTNIŠKA LETALA JUTRI

● Mnogi prerokujejo letalstvu v prihodnosti nagli razvoj. — Z naraščanjem razdalj, ki jih človek mora prepotovati, da bi uspešno vzdrževal stike v poslovnem svetu, je računati, da se bo potniško letalstvo v prihodnjih letih razširilo v vse predele sveta.

Sestavek o razvoju potniškega letalstva berite na četrti strani.

Bled je že teden dni v znamenju italijanskega filma »Jutri bom prost«. Vsi hoteli in gostišča so dobili nove napise.

Podatki o prehrani

Kruh je naša jed

V usta dobimo velike količine hrane, kljub temu pa je naša prehrana slaba

Po mednarodnih podatkih o prehrani je Jugoslavija s 3.030 kalorijami na glavo prebivca pri vrhu svetovne lestvice in prednjači med evropskimi državami. Po drugi strani pa prehrana našega prebivalstva znatno zaostaja za prehrano v razvilih industrijskih državah. Naš državljan namreč uporablja pri svoji prehrani samo 23 odstotkov kalorij, ki imajo živalsko poreklo. Znano je, da je hrana živalskega porekla

za rast in delo telesa nemerno boljša in izdatnejša. Avstrijec, Francoz, Italijan, Belgijci, Nizozemci, Švicarji in Nemci se hranijo s 37 do 44 odstotki hrane, ki ima živalsko poreklo.

Po tej primerjavi lahko sklepamo, da se hranimo bolj z rastlinsko hrano. Uživamo veliko kruha, testenin in fižola ter malo mesa, rib, jajc in mlečnih izdelkov. To je do neke mere posledica ekonomskih razmer, v kate-

rih živimo. Z druge strani pa ne smemo podcenjevati tudi neznanja, običajev in razsipništva. O Jugoslovanih bi lahko rekli, da veliko jedo, vendar se ne znajo dobro hraniti.

Ce je človek sit še ne pomeni, da se debeli in da je dobro nahranjen. Se vedno uživamo preveč kruha, ki bi moral biti samo spremljevalec v naši prehrani. Pred tremi leti je Jugoslovian pojedel 187,7 kg žitaric, Italijan 40 kg, Avstrijec 80 kg, Francoz pa 84 kilogramov. Mesa, rib in mlečnih proizvodov je Jugo-

slovian v tem letu pojedel Avstrijec 80 kg, Francoz pa 84 Nemeč in trikrat manj kot Francoz. Prehrana se namreč zboljšuje takrat, ko druga hrana zamenja žitarice.

Tudi način prehrane pri nas ni dober. Naši kmetje običajno dobro jedo ob praznikih, ko ne delajo. Prav slabo pa jedo, ko morajo težko delati. rPavilno pa bi bilo ravno nasprotno. Tudi v mestu ljudje niso pametnejši. Razkošni so v začetku meseca, ko je v hiši še dovolj zalog, štedijo pa proti koncu, ko so zaloge pošle.

Srečanja z ljudmi ● Srečanja z ljudmi ● Srečanja z ljudmi ● Srečanja z ljudmi ● Srečanja z ljudmi

Ko sem kandidata za člana biroja centralnega komiteja mongolske revolucionarne mladine in prvega sekretarja mestnega komiteja te organizacije v glavnem mestu Ulan Batorju P. GUNGAZAVA ter člana centralnega komiteja mongolske revolucionarne mladine D. ALTANGERELA obiskal v jedilnici hotela Evropa v Kranju, sta vsa zamišljena igrala šah. Na Gorenjsko sta prišla kot gosta Zveze mladine Jugoslavije, potem ko sta od 23. do 26. januarja prisostvovala beograjskemu mladinskemu kongresu. Niti malo ju ni motilo pri igri, ko je moja vprašanja beograjski študent iz spremstva tujih gostov na obisku po naši deželi pričel prevajati v češčino. Ta jezik je namreč Altangerel razumel in — po razgovoru z Gungazavo v njunem jeziku — v njem tudi odgovarjal. Seveda med razgovorom nista premikala figur, ampak sta zadržano zrla v položaj na šahovnici.

Gosta iz daljne dežele

● Kakšni so vajini vtisi z beograjskega mladinskega kongresa?

— Najbolj si bova zapomnila, kako jasno in odkrito je jugoslovanska mladina na svojem kongresu pregledala delo in s kakšno odločnostjo je sprejemala prihodnje naloge.

● Prosim, povejta nekaj o organizaciji, ki jo zastopata na obisku v naši deželi!

— Zveza mongolske revolucionarne mladine, ki ima že več kot 40-letno tradicijo, je prvi pomočnik in izvrševavec nalog mongolske partije. Sedaj naše ljudstvo uspešno »gradi« žetretjo petletko in je mladina seveda najbolj angažirana pri tem. Naj še omeniva, da ima organizacija nekaj nad 400 tisoč članov.

● Kako se počutita na Gorenjskem — tudi glede na obilico snega?

— Sneg za naju ni novost in tudi ne problem. Sicer pa so nama tukajšnji kraji izredno všeč. Skoda le, da jih nisva videla tudi brez zimske obleke, saj sva že večkrat slišala, da so pri vas čudoviti kraji. Najlepši vtis pa so na naju naredili številni topli sprejemi, ki sva jih doživela kot gosta jugoslovanske mladine.

Ljubezenske pesmi so prepovedali

● Vlada Južnega Vietnama, ki v vojni proti gverilcem nima uspeha, je našla novega sovražnika: LJUBEZENSKE PESMI. Z viadnim ukazom so prepovedali peti 43 znanih vietnamskih ljubezenskih pesmi. Pravijo, da so te pesmi preveč sladke in ne vplivajo ugodno na borbeni duh vietnamskih vojakov.

Brada za pomorščake

● Švedsko obrambno ministrstvo priporoča vsem švedskim mornarjem, da se ne brijejo, če piha močna burja ali pa če pade temperatura pod -7 stopinj Celzija. Priporočilo so sprejeli na podlagi znanstvenih raziskav, ki so pokazale, da gosta brada preprečuje zračne tokove in tako postaja prirodna prepreka proti vlagi in mrazu.

Razbojnik s slabimi živci

● 39-letni Roy Lain je vdrl v neko ameriško banko v Atlanti, izvelkel samokres in ukazal uslužbencem in strakam, da se postavijo ob zid. Od blagajnika je zahteval, da mu v vrečo nasuje ves denar iz blagajne. Ko je dobil vrečo z denarjem, je razbojnik padel v nezavest. Policija, ki je prišla pozneje, je razbojnika našla že zvezanega.

Umrl voditelj britanskih laburistov Hugh Gaitskell v družbi s svojimi najožjimi sodelavci George Brownom in Haroldom Wilsonom na konferenci britanskih laburistov v Brightonu lansko leto

Britanska opozicijska stranka je še vedno brez voditelja

Težke volitve

Znani britanski novinar Richard Crossman je ob smrti 56-letnega voditelja britanske laburistične stranke Hugh Gaitskella zapisal: »Nisem nikoli verjel, da bom s solzami naznanjal smrt Hugh Gaitskella«. Ni menda prvič v britanski zgodovini, da so Britanci spoznali veličino svojega voditelja šele neposredno pred smrtjo, ko mu je težka bolezen že prerokovala skorajšnji konec politične dejavnosti. Britanski volivci so več let živeli v zmotnem prepričanju, da laburistični voditelj ni bil pravi človek, ki bi znal deželo voditi do zasluženih lordskih priznanj in do počitka v lordovski zbornici. Šele ob njegovi smrti so ga začeli hvaliti in poveličevati do nebes. Toda to zaupanje je bilo prepozno.

Voditelji umirajo v črnini

Gaitskell je pravijo izgubil bitko, ni pa izgubil vojne. Znana in mnogokrat uporabljena krilatnica ima v prenesenem smislu na britanske razmere veliko dokazov. Odkar je umrl najmlajši britanski voditelj William Pitt v 46. letu starosti, ni bilo v britanskem političnem življenju bolj težko izgube. Toda Pitt je imel s svojo smrtjo zadoščenje, ki ga Gaitskell ni imel. Bil je predčlanik britanske vlade, medtem ko se je Gaitskell šele pripravljal, da postane prvi človek v Veliki Britaniji.

Pri njegovih letih nihče v zadnjem času ni prišel tako visoko po političnem stopnišču. Gaitskell je prišel zelo mlad na vodilen položaj britanskih laburistov. Šestindeset let so bili stari največji britanski državnik, ko se je njihova politična kariera šele začela. Gladston je bil

toliko star leta 1865, sir Winston Churchill leta 1930 in lord Attlee leta 1938. Nihče izmed njih ni takrat še dosegel takšnega nacionalnega ugleda, kakršnega je imel po številnih borbah, porazih in

Harold Wilson ima največ upanja, da postane vodja britanskih laburistov

uspehih Gaitskell, ko ga je načela neozdravljiva bolezen.

Lipov bog

Politični nasprotniki so voditelja britanskih laburistov večkrat zmerjali, da je podoben »lipovemu bogu«. V njegovem nastopu ni bilo pravega življenja in politične strasti. Tudi v lastnih vrstah so mu zamerali njegov preveč »razumniki značaj«. Njegovi osebnosti je manjkalo zagona, poleta, prepričljivosti in temperamenta. Toda bil je človek izrednih intelektualnih sposobnosti, pošten, z močno voljo in doslednostjo, ko je spoznal, da je njegova politika pravilna.

Zelo je razširjeno mišljenje, da je Bevan naredil iz Gaitskella osebnost nacionalnega obsega. Večkrat ga je napadal in zasmehoval na javnih zborovanjih. S tem je povzročil, da je Gaitskellova popularnost naraščala.

Laburistična stranka »v senci«

Že dvanaest let laburisti zaman naskakujejo vladno palačo na številnih volitvah. Po letu 1950 so zapovrstjo izgubili štiri volitve. Laburistična vlada v senci je v tem času izmenjela več načel o britanskem socializmu. Odpovedala se je nacionalizacije, da bi priteg-

nila glasove »srednjega britanskega sloja«. Vodstvo je bilo vedno bolj pripravljeno na kompromise in popuščanja. Kriza v britanski laburistični stranki traja že skoraj desetletje.

Po letu 1953 je Gaitskell prevzel vodstvo v tej stranki, ki je bila v razpadanju. Njegov položaj je bil oslabil in omanj. Vendar je bil Gaitskell odločen, da do neke meje uredi razmere v stranki. Ni maral nadaljevati Attleejevega položaja, ki je zaradi stolčka prevzel položaj vodilne osebnosti v stranki in se je prerival iz krize v krizo. Gaitskell je menil, da stranka ne potrebuje močnega predsednika, pač pa močno ekupno vodstvo. To svojo nalogo je Gaitskell več ali manj uspešno opravil.

Nasledniki

Nastane vprašanje, ali britanska laburistična stranka ni pred novo težko krizo? Volitve za novega predsednika stranke so dvojne in jih bodo opravili najkasneje do 14. februarja. Za sedaj je znano, da ima največ upanja med tremi kandidati Harold Wilson, zunanji minister v laburistični vladi »v senci«. Razen njega se za ta sedež potegujeta še 49-letni George Brown in 50-letni James Callaghan. Med vsemi je Harold Wilson najmlajši in največ obetajoč.

Rekli so...

»Konrad Adenauer nikoli ne neha nehati!«
Charles de Gaulle
predsednik
Francije

Človeštvo bo morda nekoč izumrlo — na to se pripravlja na vse pretege — toda človeška neumnost nikoli.

Josef Weksberg
avstrijski publicist

»Prepogosto se dogaja, da kanadski mladenič z 18 leti zapusti šolo, z 19 si kupi avto, z dvajsetimi se oženi, z enaindvajsetimi postane oče, z dvaindvajsetimi pa postane brezposeln.«

J. N.
kanadski finančni
minister

»Življenjska zgodovina vsakega Amerikanca obsega tri razdobja. Najprej je suženj svoje matere, nato žene in končno hčerke.«

Peter Hill
ameriški scenarist

»Italija je polna igravcev. Najslabše med njimi gledamo na filmskem platnu.«

Vittorio de Sica
ital. filmski režiser

»Anglija ne potrebuje niti »Sky bolt« rakete niti kakšnega drugega zračnojočega orožja. Ze desetletje je v vsaki hiši Velike Britanije zadržujoče orožje, ki nikoli ne odpove — angleška hrana.«

George Mikesh
angleški satirik

»Ko se človek oženi, ga čaka veselje le še na tujih ženitovanjih, pa tudi to ni več pravo veselje, temveč zlobno veselje.«

Ramon Gomez
de la Serna
španski književnik

Vtisi z ulic svetovnega vele mesta

Veliki Pariz

Piše: France Žvan

Parizani so vedri ljudje. Kljub temu imajo dosti skrbi in snovi za razgovore jim zlepa ne zmanjka.

Pogosto se pogovarjajo o politiki in o svoji vladi, zlasti pa o svojem predsedniku. Ni jim prav jasno, kam misli povedi Francijo. Zatrčno vedo le to, da je človek veličine in da želi vrniti njihovi deželi nekdanjo moč in vlogo. Kako bo to dosegel, jim ni povsem razumljivo. Pot, po kateri si njihova utrujena dežela pridobiva nekdanjo veličino, jim ni najbolj všeč. Zato imajo dovolj priložnosti za svoje, včasih razburljive razgovore. Toda kljub temu so glasovali za svojega »velikega« moža. K njihovi odločitvi je v nemajhni meri pripomogel strah pred OAS. Med sedanjimi politiki se jim zdi, da je edinole De Gaulle dovolj močan, da bo lahko ukrotil Francoze.

Velike in majhne skrbi

Razen velikih skrbi se lotevajo Parizani tudi mnoge majhne in najmanjše. Te so takšne, da bi jim pri nas najbrž ne posvečali nobene pozornosti, prebivalci sedemmilijonskega mesta pa se krepko razvzemajo ob njih. Parizani razpravljajo enako razvneto o neokusnem De Gaullovem ljubimkanju z Adenauerjem in o tem, da je začela njihova pokrajinska oblast nerazumljivo in drago delo, ki bo »onečastilo« njihovo mesto, mu vzelo staro slavo in ga oropalo stoletne zgodovinske patine. Lani so namreč oblasti najele kamnoseke in klesarje ter začele postavljati odre in čistiti patino z javnih stavb. Izpod sivih, modrikastih in črnih zidov vstajajo deviško bele stene, ob katerih se rahljajo živci Parizanov. Mnogi prebivalci mesta odločno zahtevajo spoštovanje tradicij. Po njihovem mnenju je vezana na patino stara slava njihovega mesta in zato nikakor ne morejo razumeti začetega dela, ki je vrh vsega zelo drago. Niti slavnemu Louvru niso prizanesli. Beli zidovi in skulpture se odbijajo od zelene luvrske okolice. Mnogi Parizani ne prenesejo pogleda nanje in pravijo, da se nekateri najvnetejši občudovavci črno-sivih fasad oklesanim stavbam izognejo. Ker je videti, da je oblast odločno dokončati zastavljeno delo, bodo v nekaj letih taki prebivalci delali zelo veliko ovinkov, v nekatere mestne četrti pa najbrž sploh ne bodo več šli.

Gnezda za vrhnji sloj

Stanovanjskih stavb na desnem bregu Seine se kamnoseški sekači še niso dotaknili. Tam je še vse sivo, modrikasto in črno. Tako, kakor mora biti. Ko uhaja pogled iz parkov za notredamsko cerkvijo na pet- in šestnadstropnice, si le težko predstavlja, kakšno razkošje se skriva za njihovimi temnimi zidovi. Tam so namreč najdražja pariška stanovanja. V tem delu mesta je mogoče najti apartma za milijon novih frankov in prenočišče za eno noč za dvajset tisoč novih frankov. Kdo najema stanovanja na obali Seine? Izbranci industrijske aristokracije in pariške mondene družbe. Med njimi je tudi Michel Morgan, slišati pa je, da se bo kmalu priselila tudi Sophia Loren.

Kakšno je stanovanje za tristo milijonov dinarjev letne najemnine in prenočišče za tri milijone dinarjev si ni mogoče predstavljati. Znam pa si predstavljati nekaj drugega.

Spanje brezdomca

Njegov apartma bi se najprilneje imenoval podvož, čeprav je pravcati predor. Pod železniško progo, ki vodi z dvema krakoma v pariško okolico, z drugima dvema pa nekam proti severu, se prebije zelo prometna šeststerna cesta. Po tistih dveh železniških tirih, ki vodita na periferijo, švigine vsakih deset minut električni vlak, po onih proti severu pa nekajkrat v uri dolga kompozicija ekspresa. Po cesti drdra, hrumi in tuli promet. Vozila drvi proti mestnemu središču. Na obeh straneh ceste so široki pločniki. Po njih se gnetejo reke ljudi. Tu sta vozilo in človek ubrana v ritem in tempo, ki ga vsiljuje ulica in ga morajo noge in kolesa ubogati. Niti misliti ni, da bi skušal kdo kaj prehiteti ali zaostati. Seveda je treba pri hoji zelo paziti. Parizani so zelo olikani, taktni, vljudni in obzirni ljudje. Nezastisano bi bilo, če bi stopil na peto brhki dami, ki stopa dvajset centimetrov pred tabo. Zato hoja po pariških pločnikih ni brez »miselnega napora«. In sredi podvoza, kjer se zlijeta hrup avtomobilov in vlakov v enoten jek, kjer se tresejo tla od stotin vozil in kjer je zadušljivo od izpušnih plinov, se ritem gibanja na pločniku nenadoma spremeni. Ljudje začno drobiti in menčati skoraj na mestu. Ko se tako s težavo premakneš dobrih deset metrov dalje, zagledaš sredi pločnika pariškega brezdomca. Mirno spi in ni videti, da bi ga kaj motilo. Razcefrani robovi na hlačah, oguljena suknja in debel šal, pa bisaga pod glavo, to je oprema njegovega apartmaja. Bogve koliko milijonov novih frankov je vreden? On ga uživa zastonj. To je njegova pravica, saj je državljan dežele, ki mnogo da na besedo — svoboda. Nikogar ne moti, da si je postal sredi pločnika in niti najelegant-

nejša dama mu ne privoščiti več kot bežnega pogleda. Le jaz, človek tujih navad, ne morem odvrniti pogleda od njega in zato zbujam več pozornosti kot on.

Premoženje na cesti

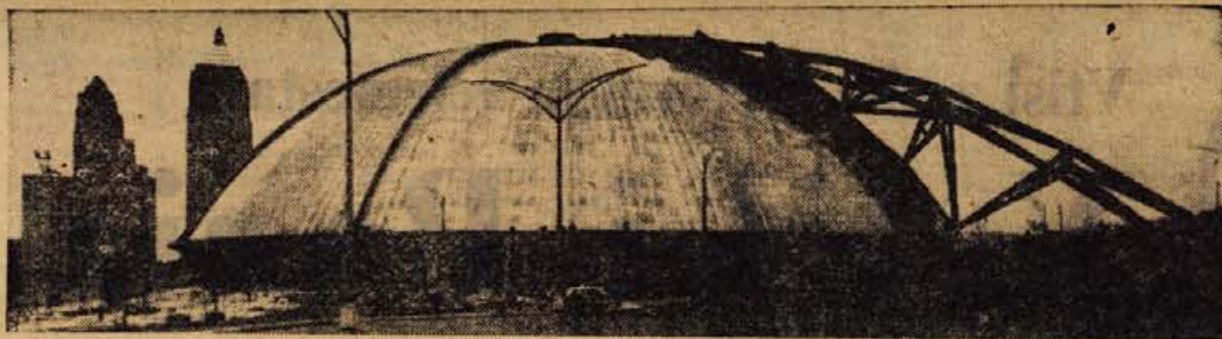
Pariz je središče zahodnoevropske mode in mesto najvišje elegancije. Dovolj je, da greš proti večeru na Elizejske poljane, pa se zazdiš sam sebi v suknji našega kroja in kamgarnu naše izdelave nekam staromodni in tog. Zaželi si čimprej od tam in iščeš najbližji izhod. In tega ni težko najti. Dovolj je, da se spustiš po stopnicah v podzemlje. Nisi sam. Tja se zgrinjajo reke ljudi. V podzemlju obratuje metro, ki neukemu tujcu omogoči, da se orientira in da najhitreje pride v četrt, kjer stanuje, ali tja, kamor si želi. Zato — kadar se v Parizu zgubiš in ne najdeš trga, spomenika, muzeja ali trgovine, ki jo iščeš — kar pod zemljo! Tam so zemljevidi in avtomati, ki ti zanesljivo pokažejo na pravo progo podzemne železnice. Ko si na progi, pa ni več težko priti tja, kamor želiš.

Ko prideš pod zemljo, se vse spremeni. Če tam primerjaš svojo suknjo s suknjami sopotnikov, ne ugotoviš razločka. Res si oblekel za pot v Pariz najboljšo obleko, a tudi vsi ti ljudje tu spodaj menda ne hitijo v službo. Od njih se ne razlikuješ. Morda si včasih oblečen celo za spoznanje bolje od njih.

Po nekaj dneh prevažanja z metrojem mi je nekdo razodel resnico, ki sem jo stutil že od prve ure. Pod zemljo si med delovnimi ljudmi. Sem zaide kvečjemu še srednji sloj. Smetana družbe se vozi zgoraj v limuzinah. Zato si v podzemlju enak z enakimi.

Silkovitejših trgov in ulic, kot jih ima Pariz, nima nobeno drugo mesto na svetu

V Pittsburghu (ZDA) pokriva dvorano za 13.500 gledavcev orjaška avtomatizirana pahljača, ki meri 140 metrov v premeru in 32 m v višino. Šest tritotonskih strešnih segmentov se docela simetrično zapre ali odpre na pritisk na gumb v 2,5 minutah, pa čeprav piha veter s hitrostjo 80 km na uro. — Silka kaže pokrito dvorano

Potniška letala jutri

Znani sovjetski konstruktor letal Oljeg Antonov nakazuje razvoj potniškega letalstva v prihodnosti

V Sovjetski zvezi so za razliko od nekaterih drugih letalsko razvitih držav ubrali nekoliko drugačna pota pri konstruiranju novih vrst potniških letal. Težili bodo predvsem za izgradnjo takih letal, ki bodo sposobna leteti in pristajati v najtežjih pogojih. Potniško letalstvo v Sovjetski zvezi je doseglo v zadnjih letih izredno kakovostno raven, zato bo v prihodnje težilo bolj k razširitvi prog in povezavi manjših krajev. Pri tem bo treba zgraditi veliko letališč in veliko letal.

Umetna roka vedno spretnejša

Clovek, ki so mu amputirali roko ali celo obe, bo lahko uporabljal orodje, jemal predmete iz svojega žepa, prižgal cigareto, se oblačil in slačil brez tuje pomoči, če bo uporabljal protezo — pritrjeno na mišico.

Konstrukcija te proteze je popolnoma nova. Dosedanje mehanične roke zahtevajo zelo komplicirano ravnanje, ki ga mora invalid obvladati, da bi lahko z roko upravljali najpreprostejše gibe. Novo mehanično roko so izdelali sovjetski znanstveniki, dela pa na tem principu, da kontrolira šibke biotokove v mišicah človeka, ki uporablja to protezo. Ta ima tudi napravo za izključitev teh tokov in za njihovo pojačanje. Napor mišice v nadihtju, ki je potreben za gibanje, je tako majhen, da sploh ne utruja.

Opremljen z »umetno roko« invalid lahko izvaja zapletene in natančne gibe, krči in izvaja svoje prste in dala celo s kleščami. Invalidi se lahko priučijo gibanja s tako roko v pol ure.

Drugi del načrta

V Sovjetski zvezi je osnovni načrt dosežen. Vzpostavljene so redne letalske proge z vsemi upravnimi, industrijskimi in kulturnimi središči, zato bodo prešli na drugi del svojih daljnosežnih zamisli — organizirati letalski promet med manjšimi mesti, kolhozi in dru-

gimi važnejšimi objekti. Zgraditi bodo morali tisoče letališč, za kar bodo potrebne ogromne investicije. Da bi vso stvar nekoliko poenostavili in olajšali, so ubrali konstruktorji pri svojem delu nekoliko drugačna pota, kakor pa so jih doslej. Svoje raziskave so usmerili le v eno smer — narediti letalo, ki bo sposobno uporabljati ne le betonska, temveč tudi zemeljska letališča. Rezultat teh naporov je letalo AH —24.

Rekord zaradi varnosti

Ker bodo morala ta letala leteti v zelo zapletenih pogojih, so jih konstruktorji

izredno skrbno preizkusili, zakaj imeti morajo čimmanj pomanjkivosti. Navadno preizkusijo trdnost kril, trupa, krmilnih naprav itd. na enem samem primeru, sedaj pa so take kontrole naredili na več letalih. To je sicer zelo draga zadeva, vendar pa bo potnikom zagotovljena doslej največja varnost.

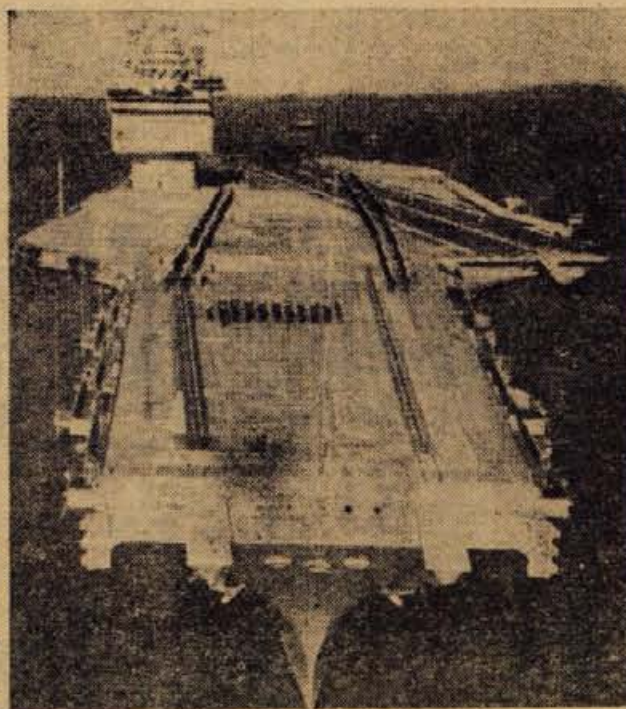
AH — 24 so preizkusili 77 tisočkrat ali kakor pravi vodja konstrukcijskega urada Antonov, da so opravili 77 tisoč polzkusnih poletov. To je zagotovo največ, kar so si s katerikoli letalom privoščili.

Za vsako letalo AH — 24 predvidevajo, da bo lahko vzdržalo 30 tisoč ur letenja. To se pravi, da ga bodo lahko izkoristili deset do petnajst let.

Navpični vzlet

Konstruktor Oljeg Antonov je prepričan, da bodo prihodnost osvojila letala z navpičnim vzletom. Morala pa bodo biti tako konstruirana, da bodo potem, ko bodo v zraku, lahko prešla v vodoravno letenje. Najbolj idealno in racionalno bo to takrat, kadar bo ta manever izvršen le z obratom istega motorja. S takimi sistemi se že ukvarja, vendar niso uspešno rešili najvažnejšega problema, kako zagotoviti statičnost pri prehodu iz navpičnega v vodoravno letenje. Taka letala ne bodo potrebovala tako velikih kril, odpadla bo šasija in, kar je morda najvažnejše, odpadla bodo ogromna letališča, zamenjale pa jih bodo majhne ploščadi.

Taki so le osnovni principi, na katerih gradijo v Sovjetski zvezi svoje potniško letalstvo. Pravijo, pa, da so jih pripravljene spreminjati, če se bodo pojavile druge uspešnejše rešitve.

Visoke plače osebja v ZDA že opravičujejo čim popolnejšo avtomatizacijo ladij, ki se z vojne širi na trgovsko mornarico. Velike trgovske ladje bo spremljalo le 12 oseb. — Na sliki atomska letalonosilka Enterprize

Zanimivosti

Razstava ameriške tehnične literature v Moskvi

V Moskvi je odprta razstava ameriških tehničnih knjig. Razstavijenih je okoli 7000 izvodov v skupni vrednosti skoraj pol milijona dolarjev. Glede na sporazum, ki je bil sklenjen med ZDA in ZSSR v marcu 1962 leta, bo v letošnjem letu odprta podobna razstava sovjetske tehnične literature v New Yorku. Tu naj bi prikazali 3000 knjig in okoli 1000 časopisov in revij, predvajali pa bi tudi filme o vseмирskih poletih, atomskem ledolomivcu »Lenu« in najnovjšem potniškem letalu »TU 104«. Kasneje bi ta razstava obiskala še Detroit in Chicago.

Ameriška razstava v Moskvi zavzema 2 nadstropji politehničnega muzeja. Zastopane so najrazličnejše zvrsti, med drugimi celo šport, psihologija, abstraktna umetnost, jazz in moderna arhitektura. Razstavljeno je tudi 150 »govorečih knjig«, katerih besedilo je posneto na magnetofonske trakove.

800 kilometrov na uro

Donald Cambell, znani angleški hitrostni rekorder, se pripravlja na nov avtomobilski rekord na svojem novem avtomobilu »Modra ptica«. Prejšnji avtomobil z istim imenom je Cambell pri poskusih septembra 1960 razbil. Sedaj bo vozil v znani avstralski puščavi. Novi avtomobil, ki ga še preizkušajo v Angliji, lahko doseže hitrost 800 kilometrov na uro. Sedanji hitrostni avtomobilski rekord 634 km na uro je dosegel John Cob.

Led debel štiri kilometre

Avstralska polarna ekspedicija na Antarktiki je nedavno odkrila najdebelejše sloje ledu, kar so jih doslej odkrili na Zemlji. Člani ekspedicije so merili na vsakih trideset milj na svoji poti od baze v notranjost kontinenta. Merili so s seizmičnim sondiranjem in namerili več kot 4 kilometre debele plasti ledu.

»PASJI DNEVI« na naših cestah

Izraz »pasji dnevi« po navadi uporabljamo v dneh največje vročine, toda sedaj, ko smo pravzaprav sredi najhujše zime zadnjih nekaj let, uporaba teh dveh besed ne bo napačna. Najbrž bodo ta izraz najboljše razumeli vozniki motoriziranih vozil, posebej pa še šoferji avtobusov na rednih progah po Gorenjski. S čim drugim »pasje dneve« lahko bolje utemeljimo, kot prav z zimskim darilom narave — snegom. Posebej so prizadeti vozniki avtobusov, ki so na ceste vezani ob vsakem vremenu in to ne glede na to, v kakšnem stanju so ceste.

Na avtobusni postaji

Ponedeljek je bil pravzaprav zelo lep zimski dan, posebej za tistega, ki je na kranjski avtobusni postaji stal in občudoval debelo snežno odejo in lede, ne sveče na poslopju tovarne »Sava«. Toda čimdlje je potnik tam stal, tem slabše mu je bilo, da se mu na obrazu kažejo kapljice znoja. Niso bili najhujše volje. Le zakaj? Popolnoma razumljivo. Zamude avtobusov so bile obštetne, saj je prenekateri voz običajno v zametu, zakaj ceste so bile takrat šele delno zoranane, razen tega pa je še kar naprej snežilo. Avtobusi so prihajali na postajo vsi zasneženi in zgodilo se je, da potniki svojega avtobusa sploh niso prepoznali in vozilo je odpeljalo, ne da bi vedeli; ko pa so svojo zmotu ugotovili, so začeli »zabavljati« čez podjetje, kot da je podjetje krivo za novo zapadli sneg. Slučajno sem bil na postaji. Ko sem povpraševal, kako je z vso stvarjo, so mi v pisarni

odgovorili: »Ljudje so večkrat prav nemogoči. Razmerje, v katerih vozimo, ne razumejo ali pa nočejo razumeti. Mislim, da so lahko zadovoljni, da sploh vozimo in da so zamude glede na sneg tako majhne.«

Prav v tem trenutku je zazvonil telefon. Klical je voznik nekega avtobusa, ki je pravkar zdrsnil s ceste. Prosil je za pomoč. Prometnik mi je povedal, da telefon zveni že ves dan. V snegu so namreč obtičali avtobusi v Goričah, Britovu, Begunjah, Podvinu, Golniku, Koleri... V ponedeljek prav zaradi tega ni vozil avtobus na progi Kranj — Ljubljana, saj so tri vozila skrbela samo za pomoč tistim avtobusom, ki vožnje niso mogli nadaljevati.

Težavna vožnja

Če takšne in podobne težave gledamo samo od daleč, si prave slike o dejanskem stanju na cesti ne moremo ustvariti. Prav zato sem se odločil, da se bom peljal z enim izmed voz, ki vozijo v najtežjih pogojih. Cesta, po kateri smo vozili, je bila pravkar izpluzena,

Pluženje cest je zaradi nezadostne mehanizacije še vedno počasno

toda sneg se zato ni menil in naletaval je še in še. Sirota izpluzena cesta je bila taka, da je bilo vsako srečanje nemogoče, razen tega pa je bilo cestnišče v takem stanju, da je voznik ceste lahko samo še »vohal«. Ne bom trdil, da je bila vožnja razburiljiva, toda bila je nevarna in značilna za tako vreme. Avtobus se je le s težavo prebil naprej. Toda šlo je. Prav na lepem pa sta se pred nami pojavila dva osebna avtomobila. Le kam z njima? V nekaj trenutkih so bili vsi potniki avtobusa v snegu in potrebno je bilo pol ure in dobršen kos dobre volje, da smo vozil rešili. S tričetrturo zamudo smo prispeli na cilj. Se težja kot pot tja pa je bila pot nazaj. Ljudje pravijo, da ima noč svojo moč in izkazalo se je, da je to čista resnica. Zamrznjena prednja stekla avtobusa, sneženje, belina in tema, ki so obdajali avtobus, so povzročili kar precejšnje preglavice. Voznik je ceste komaj ločil od okolice. Na ravnem je šlo vse po sreči, toda že na prvem klancu je vozilo obstalo. Kljub veliki moči motorja in snežnim verigam vsa voznikova spretnost ni bila kos plasti zmrzlega snega na poledeneli podlagi. Av-

tobus je stal in se kljub obupnim polzkusom voznika ni premaknil niti za meter. Šele pomoč potnikov je rešila vozilo iz nevšečnega položaja. Tokrat se je vse dobro izteklo, zakaj vozilo ni zdrknilo s ceste, če pa bi se zgodilo kaj takega, vožnje prav gotovo ne bi mogli nadaljevati.

Kaj pa uprava cest?

Da si kdo ob tem ne bo ustvaril napačnega misljenja, zakaj vitez vedno vara. Uprava cest se zelo trudi, da bi se stanje kar najhitreje normaliziralo. To so potrdili tudi šoferji sami, saj so bila tedaj na cesti vsa razpoložljiva plužna vozila. Kljub trdemu delu so bila nalogi komaj kos. Samo pomislimo: pet vozil znamke FAP opremljenih s snežnimi plugi in nekaj specialnih, vendar že izrabljenih strojev za 700 km gorenjskih cest. Temu pristojimo še neprestane okvare, pa bomo videli, da so ti ljudje svojo nalogo res dobro opravili.

Kritika potnikov

Pripombe le-teh so v večini primerov neumestne in neutemeljene. Jasno je, da bi vsi radi vi-

deli, da bi promet kljub težavnim pogojem tekel neovirano. Nekateri pa kljub snegu zahtevajo od šoferjev do minute natančne prihode na avtobusne postaje in ob petminutni zamudi že kritizirajo, češ — ali je to sploh podjetje, ki vozi s »takimi« zamudami. Videli je, da jim ne gre v glavo, da vožnja v snegu ni tako enostavna kot v lepem vremenu. Če avtobus zaradi neizpluzene ceste na določeni relaciji trenutno ne vozi, že vpijejo, da bodo vse skupaj dali v časopis. Če jim nekdo z lepo besedo dejanske razmere razloži, ga takoj pobijejo. Ko je neki avtobus obstal v jarku nekeje v bližini tovarne »Planika«, so je sprevednik mučil sam, potniki v vozilu pa so pomoč odklonili.

Stanje na cestah je trenutno takšno, nikjer pa ni zapisano, da bo tako tudi ostalo. V kratkem se bo promet spet normaliziral, do tedaj pa naj vsi tisti, ki jim vse skupaj ne gre v račun, nekoliko potrpijo, saj zima ne bo večna, razen tega pa se cestna uprava in prevozniki trudijo, da bi promet tekel kar se le da normalno, brez večjih zastojev in zamud.

T. POLENEC

Med nami ni prav dosti takih, ki bi kaj več vedeli o tem slovanskem narodu. Deželica Lužičkih Srbov je ob koncu velike vojne zahtevala pravico do samostojnosti ali vsaj avtonomije — a na potsdamskih razgovorih l. 1945 ni bilo za ta narodice ne besede, ne časa. Veliki zmagovalci niso utegnili misliti na drobceno ljudstvo

Otoček v germanskem morju

Včasih je segalo ozemlje polabskih Slovanov, katerih poslednji ostanek so Lužički Srbi, daleč po sedanji in srednji in severni Nemčiji. Lahko bi celo trdili, da je današnja meja med zapadno in vzhodno nemško cono kar nekako približna črta, do koder je nekoč segalo slovansko ozemlje. Sicer pa pogledjmo katerikoli zemljevid Nemčije in našli bomo vse polno slovanskih krajevskih in ledinskih imen celo tik ob Hamburgu. Otok Rujan (Rügen) ob severno nemški obali je bil znan po čudovitem svetišču, ki je bilo posvečeno najvišjemu bogu Svantovitu. In tudi pravljica o nesrečnem poplavljenem mestu Vineti je delček davno izgubljene slovanske preteklosti.

Danes je ozemlje, na katerem se bori za svoj obstoj dvestotisočglava trdoživa etnična skupina Lužičkih Srbov, dokaj majhna. Obsega komaj

6242 kv. kilometrov. V drugi polovici preteklega in v prvi polovici tega stoletja, je ta narod izgubil 4986 kvadratnih kilometrov svoje domovine. Geografsko je dežela Lužičkih Srbov le rahlo povezana s sosednjo Češko, sicer pa je okoli in okoli nje nomški ocean. Krajina sama, je dobila ime od številnih luž, posebno ob reki

njeluzičani pišejo z latinico, Dolnjeluzičani pa z gotico. Glavno mesto Gornje Lužice je Budyšin (nem. Bautzen), glavno mesto Dolnje Lužice pa je Chosobuz (nem. Cottbus). Vendar pa velja Budyšin za kulturno središče vseh Lužičkih Srbov. Tamkaj je sedež večine njihovih društev, tamkaj izhaja večina knjig in časopisov v lužički srbsčini.

Pogled v trpko zgodovino

Ko se je v začetku sedmega stoletja preseljevanje narodov iz vzhoda na zahod umirilo, se je mogočen narod polabskih Slovanov znašel tik ob krutem germanskem sosedu. Troje polabskih rodov je vse tja do konca dvanajstega stoletja neprestano bilo boje s križarskimi fanatikami. Na severu, v današnji Meklenburški so živeli Bodriči, v zahodnem Pomorjanskem in na sosednjih otokih v Baltskem morju so imeli svoja domovanja Lutici; južneje, na obeli bregovih Labe pa Srbi. Bodriči in Lutici so kmalu izkrvavali v hudih bojih z Nemci in izgubili kot narod iz zgodovine.

Tudi Srbi so podlegli germanskemu navalu, toda ohranili so do današnjih dni svojo nacionalnost in svoj jezik. V oporo jim je bila bližina češkega in poljskega naroda pa tudi konfiguracija tal (hrbovita ali pa zamočvirjena).

(Nadaljevanje sledi)

Lužički Srbi

Slovanski narod, ki je še manjši kot slovenski

Spreo: Tamkajšnja pokrajina Spreewald (luž. srbsko Bloti) je bila še do prve svetovne vojne povsem slovanska in pravi rezervoar cenene delovne sile za bližnji Berlin.

Ločimo Gornjo in Doljno Lužico. Prva je gričevnata, druga ravninska pokrajina. V prvi živijo katoliki, v drugi pa protestantje. Gor-

Otrok laže

Cprav imamo še več kot preveč snega ne bo odveč, če začnemo razmišljati o spomladanskih oblekah in kostumih. Mogoče vam bomo prav s to sliko pomagali do dobre ideje.

NEGA SUHIH LAS

Prav gotovo si vsaka žena želi, da bi imela lepe mehke lase z leskom, kar pa ni vsem dano že po naravi, zakaj lasje so dostikrat premastni ali presuhi, vendar s pravilno nego lahko dosežemo, da bodo lepši in bolj zdravi. Prav tako kot telo so tudi lasje odvisni od hrane in nege.

Če so lasje suhi, izbirajmo hrano z dosti ogljikovih hidratov in precej slano. Vse to pospešuje izločanje lojnih žlez, pri premastnih laseh seveda taka hrana ni priporočljiva. Zelo važno je zmerno umivanje las, prevečnostno pa jim škoduje. Najbolje je, če jih operš četrkrat do dvakrat mesečno. Pri presuhih laseh je pametno, da si jih nekaj ur pred umivanjem natremo z ricinovim oljem. Lasem bo boljše delo umivanje z blago milnico kot pa s šamponom. Milo spenite v topli vodi in si s to vodo izmite lase. Preden si jih izplaknete, jih masirajte z rumonjakom in ga pustite na lasišču 20 minut. Nato pa izplaknite glavo.

Verjetno ste slišale, da so korenine kopriv zelo dobro sredstvo za negovanje las. Res je. Če jih niste same nabrale in posušile, jih lahko kupite v lekarni. V sko-

DEKOLTE

Ze več kot 5000 let igra dekolte v modri dokaj pomembno vlogo. Ker se tega zavedamo, ga tudi negujemo. Ali ne? No, če pa nanj pozabljate, si oglejte naslednje vrstice!

Vrat moramo prav tako umivati in negovati kot obraz. Enkrat na teden si boste dekolte bogato napele in masirale z mehko krtačo, in sicer vedno v smeri od spodaj — navzgor. Nato s toplo vodo milnico dobro izplaknite; če ste prekorale 25. leto, lahko se tudi mislite na to, da kožo nahanite — torej boste segle po vitaminski kremi in si jo vtrle v kožo.

Obkladek, ki si ga boste naredile enkrat tedensko, bo

Kdo se ni še nikoli v življenju zlagal?

Kaj neprijetno vprašanje je to — v odgovor zamahneš z roko, češ — človeška narava je pač šibka in greš dalje. In kaj če se zlaže otrok? Tu smo, ali preveč popustljivi in si mislimo, se bo že odvadil, ali pa zaskrbljeno iščemo v njem zasnove nepoštenosti.

Da bomo znali otrokovo laž pravilno presoditi, si oglejmo nekaj vrst njegovih laži: «Otroci v starosti do petih let sploh ne znajo lagati,» je dejal Jean Paul, «oni samo govoričijo.» Psihologi namreč trdijo, da je otrok šele od petih let dalje zmožen razlikovati med dobrim in zlim.

Marjanca je hotela prepričati mamo, da je videla princesko s kronico. — Čeprav ji je mati odgovorila, da to ni mogoče, je otrok vztrajal pri svoji trditvi. Marjanca ni lagala — otroci imajo bujno fantazijo in pogosto zamenjajo sanje z resničnostjo. Otroški psihologi svetujejo, naj na tako otroško govorjenje odvrnemo z opazko: «Tako se ti je sanjalo!» Napak pa je, če pred otrokom pripovedujemo to zgodbo ostalim družinskim članom, zakaj otrok bo tedaj čutil, da je v središču pozornosti in si bo izmišljal podobne stvari še naprej, mi pa vendar želimo, da bi otrok govoril premišljeno.

Laž iz strahu

Resneje moramo gledati na laž iz strahu ali stiske.

Mali Peter je navdušeno pripovedoval materi, kako je metal kamenje z balkona, ko pa je opazil, da mati mršči čelo in ga najbrž čaka kaznen, je hitel popravičiti: «Ne, saj sem metal samo drobnice kruha!»

Vedeti moramo, da se je otrok v tem primeru zatekel k laži, ker je zaslutit, da bo kaznovan, prej pa ni pomislil, da bi s kamnom koga poškodoval, ker ga o posledicah dejanja ni nihče poučil. Zato mu bomo lepo dopovedali, kaj vse bi se lahko zgodilo, če bi kamen priletel na sosedove otroke ali koga drugega, in mu bomo skušali prikazati škodljive posledice. Nikdar pa ne smemo v prvem primeru seči po strogi kazni. Če pa bi kljub svariču spet zagrešil isto napako, ga moramo kaznovati, vendar do mere. S pretepanjem še nikoli ni bil nihče dobro vzgojen, otrok bo iz strahu pred hudo kaznijo še bolj lagal.

Razlikovanje dobrega od zla

Ko začne otrok razlikovati med dobrim in zlim, moramo biti posebno previdni. Otrok naj v starosti vedno vidi vzor. Nikoli ne učite otroka, naj obiskovavcu, ki vam ni prijeten in bi se mu radi izognili, reče, da vas ni doma.

Otrok bo v konfliktu z vestjo: mati, ki je zanj simpatična, mu kaže, kaj je zanj dobro, in ukazuje, naj reče nekaj, kar ni res. Tudi v tako imenovanih «konvencionalnih» lažeh ne postavljate otroka pred konflikte, ker jih ne bo znal rešiti. Odrasli morajo tudi držati obljubo, ki so jo dali otroku. Če pa dane obljube iz nepredvidenih vzrokov le ne moremo izpolniti, mu to obzirno dopovejmo in utemeljimo. Z otrokom ne bodimo surovi in ga ne postavljajmo! Otrok, ki odrašča brez tople ljubezni, je na poti, da postane asocialen človek, logično je, da se bo, če bo tak, vedno boril le za svoj jaz in se bo težko podredil družbi.

Mali nasveli

KLJUČE, ki so zarjavili in zato težko odpirajo, namočimo za nekaj ur v mešanico tretjine petroleja in dveh tretjin namiznega olja. Potem jih zberemo z mehko krpo in zdrgnemo z drobnim smirkovim papirjem. Ključce, ki težko odpirajo, vendar niso rjav, navoščimo z malo parafina.

KOSARE kdaj pa kdaj okrtamo z raztopino kuhinjske soli. Svetle so bodo kot nove.

SLANIKE, ki jih želimo opeči, položimo oprane in očiščene za nekaj časa v kislavo vodo. Ne bodo razpadli in okusnejši bodo.

SVINCNIKE s suhimi črnilom pomočimo za nekaj minut v vročo vodo — potem spet pišejo mehko in čisto.

MADEŽE suhega črnla odstranimo iz volnenih in svilenih blag najbolje s čistim alkoholom. Iz drugih blag jih prezenemo z gorilnim spiritom, ki mu dodamo nekaj očetne kisline.

KUHINJSKI VONJ

● Neprijeten kuhinjski vonj odstranimo z rok, če si jih natremo pod tekočo vodo s soljo. Nato jih operemo in dobro namažemo s kremo.

BRAVINA

● Bravina, ki je zelo pušča, dobi okus divjačine, če jo nekaj dni namakamo v posnetem mleku.

KOŠTRUNOVI KOTLETI

● Koštrunovi kotleti so posebno pikantni, če jih pred pečenjem namažemo z gorčico.

Takole posodo si prav lahko naredimo, služila pa nam bo za papir, za shranjevanje svinčnikov ali raznih drobnarij. Zanj potrebujemo pločevinasto škatljo (konzervo) in nekaj zunanjih knjižnih ovlikov (lahko tudi znamk, izrezkov iz revij ali česa podobnega). Z dobrim lepilom jih nalepimo na škatljo in po možnosti prevlečemo z brezbarvnim lakom.

Upornik

Filmski portret Marlona Branda

Marlon Brando je nedvomno ena najzanimivejših in najpomembnejših igravskih osebnosti ameriškega filma. Povsem samosvoj je, hkrati bogat v izrazu in vedno enak, obenem priljubljen in osovražen. S petnajstimi vlogami, ki jih je doslej oblikoval, je obogatil ameriški film in filmsko igravstvo s svojo markantno pojavo in igravskim stilom.

Brandov način igranja pa seveda ni njegov lastni izum, ampak je dosežek — in to razen pokojnega Jamesa Deana najvišji dosežek — igravske šole »Actors' Studio«. Glavno načelo te šole, v kateri njen vodja Lee Strasberg nadaljuje zamisli Rusa Stanislavskega, je, naj igravec igra z vsem svojim bitjem in ne le s svojo zunanostjo. Idealno vzeto naj bi se torej igravec — po dolgih vajah v koncentraciji in iskanju poti za stik z delom in vlogo — moral tako popolnoma živeti v vsako vlogo, da bi se telesno in duševno povsem poistovetil z osebnostjo, ki jo upodablja. Jasno je, da tak način igranja zahteva razen poglobljenega študija ter dolgih in napornih pri-

vostjo. Predvsem pa je v njegovi igri od začetka do konca vedno prisotna velika silovitost, ki jo odlično bližajo trenutki mehke zadržanosti — kar je morda njegova najznačilnejša igravska poteza.

Leta 1953 je Brando zaigral vlogo Marka Antonija v Mankiewiczovem »Juliju Cezarju«, v kateri pa ni povsem uspel. Kot pojava je sicer ustrezal liku Marka Antonija, ki mu je v začetnih scenah tudi znal vdihniti zadržani bes in žalost, toda zaradi premajhne izkušnosti v posredovanju verzov je v bobnečem govoru ob Cezarjevem truplu nujno odpovedal.

Toda že v naslednjem filmu je spet zablzel in ustvaril morda svojo najboljšo dosedanjo vlogo. To je bil film »Na pristaniški obali« (1954) režiserja Elie Kazana (Kazan je bil eden od ustanoviteljev šole »Actors' Studio«!). Kljub temu da Georges Sadoul film odklanja, ker da »istoveti sindikalizem z gangsterstvom in propagira ovađustvo,« in kljub temu da scenarij in režija filma nista brez spodsrljajev — pa ostaja vrednost Brandove igre nezmanjšana. V glavni vlogi

tega filma je Brando zaigral izredno dobro, predvsem pa je znal izraziti vso silo in oholost — pa čarobnost in priljudnost glavnega junaka, ki mu ob tem ves čas sije iz oči neka zmedena in temna, izpita bolečina mladega človeka v sodobnem svetu gangsterskih tolč.

Od Napoleona do Orfeja

V filmu »Désirée« (1955) Henryja Kosterja je bil Brando postavljen pred zelo težko nalogo: upodobiti že šestokrat upodobljenega velikega diktatorja — Napoleona. Brando je bil nalogi kos in mnogi postavljajo njegovega Napoleona celo nad Boyerjevoga (v »Mariji Walewskiej« z Greto Garbo). Vsekakor drži, da je Brando uspelo prepričljivo prikazati Napoleonov značilni nastop in se resnično živeti v njegov diktatorski značaj.

Zelo zanimiva in uspela je bila naslednja Brandova vloga — namreč lik kockarja v musicalu »Fantje in dekleta« (1956) Josepha Mankiewicza, s katerim je odkril novo stran svojega talenta.

Ena njegovih najboljših vlog je bil japonski tolmač v »Čajnici« (1957) Daniela Manna, v kateri je (ob pomoči mojstrstva maskerjev) podal res mojstrsko oblikovan lik, ki mu ne manjka niti značilni japonski eseljažoji in pojoči način govora. Po vlogi v še eni na Japonsko postav-

Marlon Brando je v svojem filmu »Enooki Jack« ne le odlično zaigral, ampak je tudi odlično opravil režijsko delo

ljeni zgodbi — »Sayonara« — je Marlon Brando posnel z Edwardom Dmytrykcom »Mlade leve« (1958). Vlogo plavalca nacističnega oficirja je odigral v skladu s celotno režiserjevo realizacijo dela in v okviru svoje igravske koncepcije nezmotljivo.

Naslednje leto je Brando zaigral poleg odlične Anne Magnan v filmu »Pobegli rod« (1959), ki ga je Sidney Lumet posnel po gledališki igri Tennesseeja Williamsa »Orfej se spuša«. Vlogi je znal dati potrebno poetičnost, kar na primer ni uselo Paulu Nehmanu v »Mački na vroči pločevinasti strehi«, ki je prav tako nastal po Williamsovi odreki predlogi.

Prva režija

Po desetletni zelo uspešni igravski karieri se je Marlon Brando odločil, da se poskusi tudi z režijo. To ni nikogar posebno presenetilo, saj je zdaj pri igravcih to povsem običajno. Toda v nasprotju z večino igravcev, ki so se odločili postati tudi režiserji, je Marlon Brando vendarle presenetil: ustvaril je odličen film. Njegov western »Enooki Jack«, v katerem je seveda tudi zaigral glavno vlogo, je izpolnil njegovo napoved, da bo ta film »frontalen napad na tempelj klišejev«. V številnih pogledih je prinesel nove rešitve v to strogo disciplinirano zvrst, v sodelovanju s snemavcem Charlesom Langom ml., je ustvaril odlično

fotografije, razen tega pa je vnesel v film mnogo skoro fordovskega humanizma, čeprav ni tudi liričen kot Ford. Seveda je Brando ustvaril tudi odlično igravsko kreacijo, ki ji je kot režiser znal najti pravo mesto ter jo okarakterizirati in poudariti z nekaj odličnimi podrobnostmi. Nato je Marlon Brando odigral še vlogo upornega častnika Fletcherja Christina v »Uporu na ladji Bounty« (1962), ki jo je v prvi verziji oblikoval Clark Gable. Njegova zadnja vloga pa je ameriški ambasador na Vzhodu v »Grdem Američanu« Georgea Englanda, ki so ga pravkar posneli.

Marlon Brando ima kot pojava in pa zaradi svojega posebnega načina igranja tako fanatične občudovavce kot zagrizene nasprotnike. Toda to je usoda mnogih igravcev, posebno pa še tistih, ki so svoje igravsko znanje in stil pridobili v Studio. Če damo to ob stran, pa lahko rečemo, da niti ena od dosedanjih Brandovih vlog ni bila neuspela; priznati moramo še več: da se nekatere njegove vloge uvrščajo med najboljše igravske stvaritve, kar jih je dal Hollywood.

Zato lahko pričakujemo od Marlona Branda — igravca — prav tako pa od Branda — režiserja tudi v prihodnosti pomembne stvaritve, značilne za Ameriko in značilne za mlado uporniško generacijo, v katero Marlon Brando, kljub temu da ni več tako mlad, še vedno šteje.

DUSAN OGRIZEK

Film

prav na vsako vlogo tudi velik talent. Zakaj pri nadarjenem igravcu se lahko sprevrže v golo šablonizirano vmemarnost z nekaj mane-rizmi.

Kot že omenjeno, sta se igravskemu idealu, ki ga postavlja »Actors' Studio«, najbolj približala pokojni James Dean in Marlon Brando. Razen njiju pa naj omenimo še tri filmske igravce, ki svoje vloge oblikujejo po tej metodi in ki so z njo dosegli veliko izrazno moč in se izoblikovali v markantne osebnosti ameriškega filma: to so Anthony Perkins, Montgomery Clift in Judy Garland.

Od paralizirane do pristaniškega delavca

Filmska kariera Marlona Branda se je začela leta 1950 s filmom »Možje«, Krammer-Zinnemannovo študijo o paraliziranih. Temu sta sledila dva filma režiserja Elie Kazana: Tramvaj »Poželenje« (to vlogo je igral tudi na odru v originalnem Williamsovem delu) in »Viva Zapata!«. Ne da bi se spuščali v vrednost samih teh filmov, moramo ugotoviti, da je Brando že v teh treh prvih filmih igral z veliko goto-

»SREDI NOČI« je film iz življenja tako imenovanih malih ljudi. Ustvarila sta ga priznana ameriška mojstra tovrstnih del — scenarist Paddy Chayefsky in režiser Delbert Mann, avtorja filmov »Marty« in »Fantovščina«. Posebno privlačnost pa daje tej zgodbi o ljubezni petdesetletnika in njegove mlade tajnice odlična igra Frederica Marcha in prikupna Kim Novak. Film je zanimiv in vreden ogleda.

Slika iz filma »Sredi noči«

»PRISEL JE ANGEL« je sentimentalka z glasbo in petjem in ljubkimi otroškimi igravci — seveda španske proizvodnje. ... Da ne bo pomote — to nikakor ni angel varuh, ki bi nas varoval pred preobilico tovrstnih filmov!

Atomska energija v vesolju

Danes že za gotovo lahko trdimo, da je glavni izvor zvezdne energije — atomska energija, ki je v jedrih atomov, a osvobaja se med notranjim spreminjanjem, to je pretvarjanje atoma najtežjega elementa vodika v atome helija. Znanstvenik Bete je utrdil ugotovitev, na kakšen način in pri kakšnih pogojih pride do spreminjanja vodika v helij: »Če bi se ta proces lahko vsaj v grobem primerjal z izgorevanjem, bi se lahko reklo, da je sredi vesolja in zvezd peč,

minuto, vsako sekundo dogajajo ogromne eksplozije. Te so podobne eksplozijam v atomski bombi.

Zgodovina svinčnika

Ni pismenega človeka, ki ne bi v vsakdanjem življenju uporabljal svinčnika. Toda vedno ni bilo tako. V pradavnih časih so pisali s kreda, ogljem ali kakšnim drugim drugim sredstvom.

Zgodovina današnjega svinčnika je kaj zanimiva. Se v petnajstem stoletju ni bil tak kot danes, to je iz lesa in grafitu, pač pa je bila navadna barvasta palčica z zašiljenim vrhom in z nekoliko kožno prevleko, ki je ščitila prste, da se pri pisanju ne bi umazali.

Leta 1564 so v Angliji odkrili rudnik grafitu — materiala, ki služi kot osnovna surovina za proizvodnjo današnjih svinčnikov, vendar svinčnika takrat kljub temu še niso iznašli. Prvi svinčnik so naredili šele 1795. leta. Izumitelj je Francoz Jack Conte. Iz grafitnega prahu, glinice in vode je napravil mehko maso, iz katere je delal majhne palčice, jih osušil in obložil z lesom; tako je nastal prvi svinčnik. Od množine grafitu v zmesi pa je odvisna trdota svinčnika.

mlada rast

v kateri služi vodik kot gorivo, ki izgoreva in se s tem njegova količina zmanjšuje, sprošča pa se helij, ki predstavlja pepel.

Kot rezultat tega procesa se osvobaja atomska energija, ki je glavni izvor svetlobe in toplote Sonca in zvezd.

Te ogromne količine notranje atomske energije pa sprošča na eni strani silna temperatura, ki vlada v notranjosti Sonca in zvezd, na drugi strani pa ogromni pritisk. Razpad atomov je popoln, razpadajo torej tudi jedra in od tod take silne količine atomske energije. V splošni notranjosti se vsako

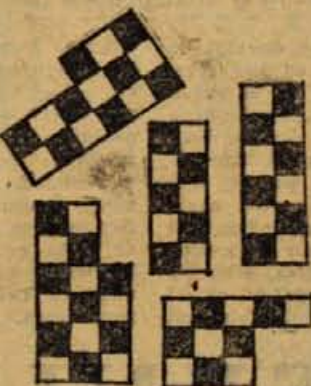

Redke so zime, ki dajo mladim ljudem tako dobre pogoje za »bell sport«

Nekoč je bilo...

Nekoč je živel v deveti deželi moder vladar. Imel je ljubko, majhno bčerkico, ki je dobila vse, kar si je zaželela. Bila pa je zelo mahasta. Včasih je šla z dvora in hodila po hišah podložnikov, ki so jo imeli zelo radi.

Razbita šahovnica

Sahovnica je padla na tla in se razbila. Poglej posamezne kose! Kako jih spet sestaviš? Najbolje, da si koščke prerisesh na lepenco in jih poskušaš sestavljati!

Nekega dne je kraljična prišla v revno kočico in tam ugledala starko, ki je čepela ob ognjišču. Okrog nje pa je bilo polno najrazličnejših stvari. Kraljični je bil najbolj všeč živopisan dežnik. Ko je starka opazila, da deklec kar ne more odtrgati oči od njega, se je nasmehnila in ji dežnik podarila. Kraljična je z veseljem sprejela darilo in odbitela na travnik. Se zabavati se je pozabila. Tam je dežnik odprla, čeprav je sijalo toplo sonce in se sprehajala po travniku. Domisljala si je, da je velika gospa, ki bode po dvoru in se ji vsi klanjajo. Nenadoma je zaslišala glasove okrog sebe, in ko se je ozrla, je videla, da se je travnik zares spremenil v grad, ki ga je imela v mislih. Čudežni dežnik jo je prenesel v deželo sanj.

Ker je bčerkica izgubila, jo je kralj začel iskati. Obljubil je pol kraljestva tistemu, ki bi jo našel. Daleč v osmi deželi je živel revan pastir z materjo, ki je bila zelo modra in je sinu svetovala, naj tudi on

poskusi srečo. Pastir je odšel po svetu in nekega dne ga je pot privedla prav k tisti starki, ki je kraljični podarila čudežni dežnik. Ko ga je starka ugledala, se je zelo prestrašila. Bila je namreč čaravnica in je čarobni dežnik podarila kraljični zato, ker je vedela, da jo bo odnesel daleč, daleč v sanjsko deželo, od koder ni rešitve. Hotela je, da bi kralj, ki je obsojil na smrt njenega sina, ker je umoril človeka, ostal brez naslednika. Iz čarobnega vrkala je izvedela, da bo prišel pastir in ji vzal moč, zato je fanta, ki je prišel k njej, hotela ugonobiti. Zamahnila je s čarovno palico, a ta je izgubila moč, ker je pastirja čoval materin blagoslov. Čaravnica se je od jeze razpočila, takrat pa se je sanjska dežela razblinila in začarana kraljična se je znašla na travniku. Ker so izgubile vse lepe sanje in tudi dežnik, je začela jokati. Prav takrat pa je prišel kralj, in ko ga je bčerkica ugledala, se je zopet razveselila.

Kralj jo je odpeljal domov, je prej pa je srečnemu pastirju dal v last pol dežele, kot je obljubil. Pastirček se je bogat vrnil domov in z materjo sta živela srečno do smrti.

Ste o tem že razmišljali?

Vsak dan se ljudje srečujejo z stvarmi o katerih ne razmišljajo, zde se jim pač malenkostne. Takih ostvaritev je v življenju toliko, da se tega niti sami ne zavedajo.

— Nekaj primerov:

● **BLAGAJNIK** v banki, ki 25 let sprejema in izdaja denar, prešteje v teh letih toliko denarja, da bi iz njega, če bi zložili bankovce na bankovec, zgradil stolp, ki bi bil visok okoli 24 kilometrov.

● **FRIZER**, ki 40 let striže in brije ljudi, odreže okoli 500 metrov las in 209 metrov brade. Toliko las in brade bi bilo dovolj, da bi se dvakrat obvil Eifflov stolp v Parizu.

● **PEK**, ki pideset let mesi kruh, bi v svojem življenju lahko izmislil žirneo, ki bi bila dolga preko 3300 kilometrov. To je približno taka dolžina, kot je razdalja od Rima do Norveške.

● **ZIDAR**, ki zida 35 let, naloži v svojem življenju toliko opek, da bi z njimi lahko postavili nebotičnik s 40 nadstropji, ki bi meril 140 metrov.

NEZGODA

Križanka št. 6

1	2	3	4	5	6	7
8						
9		10				
		11				
12	13			14	15	
16			17			
18						

Vodoravno: 1. opozorilo, 8. književnik, 9. ploščinska mera, 10. alkoholna pijača, 11. jadranski otok, 12. mesto v Grčiji, 14. predlog, 16. topničar, 18. jugoslovansko športno društvo.

Navpično: 1. poželenje, 2. izvir, 3. arabski zrebec, 4. preglednik, 5. grška boginja, 6. tekstilna surovina, 7. moško ime, 11. žila dovodnica, 12. pivski izraz: do dna, 13. jugoslovanska tovarna avtomobilov, 14. del imena znanega afriškega voditelja, 15. bajeslovno podzemlje, 17. začetnici slavnega jugoslovanskega elektrotehnikarja.

Rešitev križanke št. 5

Vodoravno: 1. planika, 7. lomač, 8. amid, 9. Ot, 10. nadloga, 12. ič, 12. omoč, 14. ogoni, 15. astatin.

H O R O S K O P

V bolnišnici

Velja za oba spola od 9. do 16. februarja

OVEN (21. 3. — 20. 4.) — Zasebne in čustvene zadeve se bližajo uspešnemu zaključku. Nepričakovano srečanje pokvari načrte. Razmišljaš o posojilu. Srečen dan petek.

BIK (21. 4. — 20. 5.) — Neka oseba ti bo skušala zasebno škodovati. Več uvidenosti do sodelavcev. Finančno stanje se bo izboljšalo. Možnost spora z drago osebo. Zelodčne težave.

DVOJKA (21. 5. — 20. 6.) — Primerni dnevi za uspeh v službi in izredni zaslužek. Ne prepiraj se z osebo, ki ti je pri srcu! V iskani družbi lep večer. Presenečenje v sredo.

RAK (21. 6. — 22. 7.) — Prijetna novica poslovnega značaja ti stopi v glavo. Iz dobrega prijateljstva se ynamejo nežna čustva. Priložnost za zabavo in prehlad. Pismo.

LEV (23. 7. — 22. 8.) — Razni dogodki bodo utrdili dobre mnenje, ki ga imaš o dragi osebi. Pripravljaj se na pustovanje. Nekomu preveč zaupaš, pa ti bo žal. Obisk.

DEVICA (21. 5. — 20. 6.) — Čeprav tvoji odnosi do predpostavljenih niso najboljši. Srčne težave prehodnega značaja. Nekdo te povabi, ne bo ti žal. Pazi na družinsko harmonijo.

TEHTNICA (23. 9. — 22. 10.) — Srečaš in seznaniš se z osebo, po kateri že dlje časa hrepeniš. Gmotni položaj izboljša izredno naključje. Če igraš loto stavi: 6, 35, 39, 29, 47 in 12.

SKORPIJON (23. 10. — 21. 11.) — Preveč časa porabiš za nepotrebno prepričevanje. Imel boš čas, da urediš zasebne zadeve, ki jih ne gre odlašati. Pazi na zdravje, zlasti na živce.

STRELEC (22. 11. — 21. 12.) — V poklicnem delu dosežeš uspeh, vendar ne zanemarjaj stvari, ki se ti ne zdijo važne. Poslovno potovanje in razgovori. Draga oseba bo užaljena.

KOZOROG (22. 12. — 20. 1.) — V poklicnem delu naletiš na ovire, ki te prestrašijo, vendar je tvoja zaskrbljenost odveč. Možnost postanskega zaslužka. Nesoglasje v družini. Poljubljanje.

VODNAR (21. 1. — 19. 2.) — V ljubezenskih zadevah ti bodo zvezde naklonjene, toda trma ni umestna. Uveljaviš svoje zamisli, če jih boš pravilno utemeljil. Prijeten izlet z osebo, ki ti je pri srcu. Obdarilo se raznežiš.

RIBI (20. 2. — 20. 3.) — Okoliščine bodo vplivale, da ne izpelješ vseh načrtov. O neki stvari se ne boš dal prepričati. Zaskrbljenost zaradi finančnih težav. Prijetno vdušje z drago osebo. Nekdo te prosi za nasvet. Pazi na živce.

— In zdaj še zadnje vprašanje: Ali ste zadovoljni z deli, ki jih je opravilo komunalno podjetje letošnjo zimo?!

V tovarni

— Ali ste pri vas kaj ukrenili za zaščito dela?
— Ne, pač pa skrbimo za zaščito od dela.

dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti

kdaj naj bi mi tudi bilo? Bog daj, da bi se očka kmalu zdrav vrnil. Telefonirali smo ženski v Suchedniów, dejala je, da le ni uredila.

23. MAJ — Danes so odpeljali v zapor Žide, ki so jih zaprli zaradi krave, izpustili pa so nekoga, ki je bil nedolžen.

Zgodaj zjutraj je prišel stric iz Bielina in nam takoj povedal, da je plačal 20 zl. globe, in to v teh kritičnih časih, ko niti ne zasluži 20 zl. Globo so morali plačati zato, ker jih je hodilo več skupaj. Neki Žid je bil brez potnega dovoljenja in imel je veliko srečo, da ga niso takoj odpeljali s seboj. Stric se ni dolgo zadrževal in je takoj odšel domov. Danes so razobesili razglas, da se bo svet jutri odpeljal v Skarzysk. Posebnega paketa ne bomo poslali, le denar, potem bo dobil morda kruh od sveta, poslali smo le majhen zavitek in ga dali v tetin paket.

27. MAJ — Brat je prinesel za nas s sveta paket in pismo. Očka pošilja svojo jopico, svoj šal, toplo perilo in pisano srajco čisto nazaj, kakor smo mu poslali in piše, naj mu pošljemo belo perilo. Očka sprašuje, čemu mu večkrat ne pišemo, da je zelo vesel, če prejme pismo od doma in ga prebere večkrat dnevno. Jutri pojde pred komisijo, ker ne more delati. Očka piše, da je vsega kriv Abram. Vso hrano naj pošljemo od doma in nobenega denarja, ker je tam tako drago. Sprašuje po vsem, če imamo drv, če imamo

krompirja, in če, bog obvaruj ne stradamo. Sprašuje, od kod jemljemo denar za vse, ko bi vedel, da imamo vse, kar potrebujemo, bi bil vesel, tako pa vso noč misli na to in ne more spati. Brezpotojno naj bi mu poslali tisti denar, tako si bo že znal naglo pomagati, ko bi minuli teden imel denar, bi prišel domov že z drugim transportom. Očka piše, da vsak dan pošilja pisma, mi pa ne odgovarjamo; tukaj piše tako, mi

begnili, temveč so pričeli streljati, pollešiti so se morali skriti, oni pa so odšli v gozd. Takoj so telefonirali v Kielce, naj pridejo orožniki, nekaj ur kasneje sta pripeljala dva avtomobila, bili so v Wzdolach, vendar niso nikogar ujeli. Danes smo dobili očkovo dopisnico in stric je pisal iz Kielca. Očka ne piše nič zanimivega, le upanje ima, da se bo kmalu vrnil... Tudi stric ne piše nič zanimivega.

ce v Skarzysku in 4. julija se mora na svetlo javiti 60 oseb, in piše, kdo ve, izdajali bodo nakaznice. Tako bo, morda, če bog da, prišel tudi očka. Teh 60 oseb se bo odpeljalo tja le za sedem dni.

1. JUNIJ — Dan veselja: danes smo pričakovali očkovo pismo, vendar ga ni bilo, prispela je dopisnica od bratrance z očkovimi pozdravom pa nič drugega. Za očka smo pripravili velik paket, ker se bodo nekateri od sveta jutri odpeljali v Skarzysk. Vanj smo dali tanko jopico, perilo, nizke čevlje, nekaj krompirja, kruh in druge malenkosti. Neučakan sem hrepenel, da bi bil že trejli, ko pride očkovo pismo, morda ima kakšno upanje, da se vrne domov. Proti večeru sem šel k sosedu, da bi sestri napravil cokle. Med delom sem slišal, da sem pomislil, da se najbrž vračajo stekel ven, in v resnici, prišli so. Ze od daleč smo videli, kako so mahali z rokami in čepicami, in videl sem očka, ki je tudi mahal. Vse sem zagnal proč in stekel tik za avtomobilom, da sem prišel tja obenem z avtomobilom. Takoj sem vzel očkovo culo in očka je stopil z avtomobila. Mama je vzela culo in odšel sem na stražnico po paket. Ko sem se vrnil v stanovanje, od samega veselja nisem mogel pozdraviti očka. Nihče si ne more predstavljati našega veselja, to je mogoče le tistemu, ki je to tudi sam doživel. Toda nihče ni pričakoval, da bodo prispeli danes.

DNEVNIK

David Rubinowicza

pa nismo dobili po pošti nobenega pisma. Danes bomo zanesljivo prejeli pismo. Očku sem takoj napisal pismo in ga takoj oddal na pošti. Pismo mi je dal očkovo pismo in dve dopisnici. V teh dopisnicah in pismu piše isto kot v prejšnjem pismu, le da tam sprašuje, če je bolje, ko je tu s svojo nervozo, ali brez njega. Mama je takoj telefonirala v Suchedniów, da bo poslala denar in očku smo odposlali 100 zl. Ta denar pošiljamo zato, ker se tukaj ne moremo pobrigati zanj, morda se bo lahko sam.

29. MAJ — Danes so bili partizani podnevi v Wzdolih. Ko je prispela policija sploh niso po-

29. MAJ — Ko so se orožniki odpeljali iz Kielca, je ostala tam še osmorica iz Bielina. Neki orožnik je videl mimogrede na nekem dvorišču Zidinjo, ki je bežala in zaklical, naj takoj obstane, vendar ga ni ubogala in tekla dalje, streljal je in jo zadel s prvo kroglo, potem jo je pustil pokopati tam, kjer so pokopali ostale ustreljene. Kakšna strašna usoda jo je zadela, da so jo ustrelili brez vsakršnega razloga. Ko je ležala na dvorišču, otrok niso pusliti k njej, čeprav jih ima šest, in če je kateri pričel jokati, ga je udaril.

31. MAJ — Danes so izobesili razglas, da bodo izmenjali delav-